

горени носе и др.). Новите археолошки наоди на Карагеоргис од 1967 год. покажаа дека микенското производство на намештај продолжило до архајската епоха. Најдени се тронове, украсени со филдиш, злато и син камен, како и столче за носе покриено со танки пластови од сребро. Не е исклучено дека зборот *au-de-pi*, инстр. плур., во описот на *ta-ra-ni-we*, означува технички термин за вакви столчиња, прекриени озгора со пластови, одн. прагови ὄδδας, ὀδδός *oudes, * *audes* (cf. Ж. А. VIII, 1958, p. 270).

XI гл., *Метали и воено наоружување*. Првиот впечаток од содржината на плочките е дека во микенско време преовладува бронзата. Од бронза е направено не само оружје (офанзивно и дефанзивно), ами и домашна посатка. Интересно е да се одбележи дека и зборот *a-sa-mi-to* ἄσάμιθος „када“ се среќава покрај идеограма на бакар, која е сосема точно идентифицирана, зашто покрај неа (сп. Јн 389) фигурира и зборот *ka-ko* χαλλός. Во оваа глава Ч. го поправа толкувањето на Јн серијата од Пил за ковачите и S серијата од Кнос и Пил за колите и колчата. Овде додава три нови плочки: Sb 1315 и An 1281 за прибор на коли од Пил и Sk 8100 за дефанзивна опрема од Кнос.

* * *

Одамна се чувствуваше потреба од едно ново, поправени и дополнето издание на капиталниот труд од М. Ventris и J. Chadwick *Documents in Mycenaean Greek*, кој со право е наречен фундаментален документ за дешифрирањето на микенското писмо и историјата на грчкиот јазик. По прераната и трагична смрт на Ventris, Chadwick остана сам да ја сврши оваа работа. Мора да се признае дека на авторот му претстоела извонредно тешка и одговорна задача. Од гореизложеното се гледа дека тој успеал да најде начин за да го осовременени, поправи и дополни првото издание на *Docs* без да го менува текстот на М. Вентрис. Во ова издание тој направи бројни корекции, предложи знатно подобрена интерпретација на голем број натписи, внесе многу нов материјал, но најпозитивно е тоа што излагајќи го своето мислење по најважните проблеми за микенските натписи, Ч. напомува дека тоа не е последен збор по овие прашања и со тоа дава импулс за понатамошни иследувања и уште подобра интерпретација на текстовите.

Независно од тоа што во блиска иднина ќе бидат неизбежни нови корекции и на некои од сегашните сфаќања на Ч., ова издание, како комплетен прирачник, претставува неопходен инструмент за работа во повеќе научни дисциплини: филологија, лингвистика, археологија, историја на стариот век и др. и затоа ниедна библиотека од овие дисциплини не би смееа да остане без оваа драгоценa книга.

П. Хр. Илиевски, Скопје.

RADMILA POPOVIĆ: *Metodika savremene nastave latinskog jezika*, Beograd 1967., str. 103.

Потребата од литература од областа на методиката на наставата по латински јазик кај нас е одамна присутна. Студентите по класична филологија на повеќето факултети не добиваат систематска и специјализирана подготовка од методиката на класичните јазици, така што по завршувањето на студиите, при стапувањето на службата како професори во средните училишта, еден од најсериозните проблеми со кои се судруваат е токму таа недоволна методска подготвеност за изведување настава. Од друга страна, традиционалниот метод при изучувањето на класичните јазици, пред сè на латинскиот, не соодветствува на напорите што ги прави нашето школство во осовременувањето и реформирањето на наставата во училиштата, па и во тој поглед, како императив на модерната настава се наложува еден нов пристап при изучувањето и на латинскиот јазик.

Во повеќе земји се прават напори за применување на активната метода според која се изучуваат и живите јазици, односно се прават обиди за воведување орална настава, преку која би се олеснило изучувањето на овој јазик и во голема мера би се одбегнало сувото граматизирање. Раководејќи се од таа мисла, Радмила Поповиќ, наставник по латински јазик на Медицинскиот факултет во Белград, ја изработи својата Методика, обидувајќи се да покаже дека и латинскиот, како и другите модерни јазици може и треба да се изучува на современи принципи.

Мораме уште веднаш да одбележиме дека намерата и целта на авторот на оваа Методика се сосема конструктивни. Го делиме нејзиното мислење дека во наставата по латински јазик навистина треба да се направат промени и дека со применување на оралната метода би се внесло многу повеќе живот и динамика на часот, поинтензивно би се ангажирало вниманието на ученикот и би придонесло многу во спонтаното усвојување на граматичките категории. Како програма, оваа Методика требаше да претставува значаен придонес во литературата од оваа област, која кај нас е повеќе од оскудна.

Наставната материја Радмила Поповиќ ја распределува на 72 часа, оставајќи притоа слобода на наставникот за скратување или проширување на предвидените часови, доколку има потреба и можност за тоа.

Во првите пет часа се препорачува исклучиво орална настава, преку која наставникот со помош на нагледни средства, преку прашања и одговори, ги запознава лиците со одредените зборови од неговата најблиска околина. За секој час се одбира една тема (школа, градина, човечкото тело), па преку аудио-визуелната метода се настојува учениците да усвојат определен фонд зборови и да се оспособат да образуваат прости реченици во врска со обработуваната тема.

Од шестиот час се започнува со постепено воведување во граматичките структури. Дадени се методски и педагошки упатства за усвојување на морфологијата и синтаксата, главно на глаголот, додека синтаксата на падежот и реченицата се бегло засегнати, што е и разбирливо, ако се има пред вид мошне ограничениот фонд часови по латински јазик во средните училишта. При обработката на секоја методска единица се препорачува орално и писмено вежбање и изведување на граматички заклучоци. Дадени се покрај реченици и повеќе непрекинати четива, басни, анегдоти, реалии. За утврдување на граматичкиот материјал за секоја методска единица се препорачуваат педагошки вежби на крајот, и проверка на знаењето.

Методот што ни го препорачува оваа книга при изучувањето на латинскиот јазик е нов невообичаен и мошне прилега на оној што се применува при изучувањето на живите јазици.

Меѓутоа, она што во најголемата мера придонесува оваа Методика да се смета за непогодна, па дури и неприфатлива е самиот латински јазик, онаков каков што е претставен во примерите и четивата што ги нуди авторот за обработка. Тоа не е јазикот на старите Римјани, туку обид српскиот јазик да се преведе и тоа мошне невешто и неточно на латински. Ова особено е видливо во изложувањето на првите часови, каде што се наполно занемарени духот и структурата на латинската реченица, така што се добива впечаток на една вештачка конструкција која е далеку од латинскиот јазик, Тешко можат да се прифатат речениците од типот: *Ego vobis indico caput* или: *In medio horti stat unus puer*, и други. Малку е водено сметка за редоследот на зборовите во латинската реченица, за особеностите на изразот па и за правилната употреба на самите зборови.

Целата книга содржи безброј грешки јазични, граматички па и логични, од кои мал број би можеле да се прифатат како печатни. Ке приведеме некои од нив, од кои ќе се види до која мера латинскиот јазик од оваа Методика е неприкладен за да биде претставен во еден прирачник од ваков вид.

При употребата на прашалните заменки малку е водено сметка за нивното правилно значење па среќаваме вакви прашања: *Quale est nomen illius arboris sinistre* (12 стр.). *Auribus audimus. Quibus audimus?* (12); *Quale est agricola vestitus?* (53) *Quanto est summa? Quale magna invidia.* (50) *Quod dixit?* (53).

Таму каде што се очекува релативна, употребена е прашална замена: *Dico, dicam, dixero, quid sentiam et audiveram.* (88).

Голема немарност се забележува и при употребата и значењето на глаголите и именките. Како пример за *ind. praes.* среќаваме ваква реченица: *Cur ad litteram non respondis?* (30) при што е занемарена конјугацијата на глаголот *respondeo* а именката *littera* е во сингулар иако во плуралот го има она значење на кое се мисли во примерот. Или: *Per silvam diu ambulam* (31), каде што не е јасно која форма е *ambulam*. Или: *Video: cives ex Urbe sortiverunt* (94). Се прашуваме, од кој глагол е формата *sortiverunt*, од латинското *sortio* или француското *sortir*?

Глаголот *spero* во латинскиот обично има објект во акузатив. Овде, аналогно на српскиот — во датив: *Homines pauperes fortunae sperant.* (42). Покрај глаголот *accuso* среќаваме вакво прашање: *De quo accusaverunt rusticum?* (52) Со глаголот *nomino* имаме ваква конструкција: *Romani Ciceronem pater patriae nominaverunt.* (58) Со *regno* стои аблатив: *Hostis urbe potenti diu regnavit.* (34) Глаголот *reddo* е употребен на место *redeo*: *Agricola in urbem reddidit* (79). Од глаголите *orno*, *nomino*, *existimo* среќаваме вакви форми: *ornatum fuit, existimata fuit, nominata fuit.*

Конјунктивот на перфектот е прикажан во ваква независна реченица *In silva fuerim.* (85).

Конструкцијата аблативус абсолютус, во повеќето примери е одвоена од останатиот дел на реченицата со записка: *Troia deleta, Aeneas in Italiam migravit* (91). *Hostibus devictis, milites triumphabant.*

И кај именките се среќаваат големи недоследности и грешки, особено во родот. Именката *cibus*, во оваа Методика е и *cibum* и *cibus*, а ако судиме по придавките, *arbo*, е *masculinum*: *alti arboris* (42); *altorum arborum*. — *Masculinum* е именката *domus*: *In urbe videmus magnos domos.* (50); *Quomodo in domum Romanum intramus?* (95) Истиот случај е и со именката *avis*: *In silva pulchros aves videbitis* (59); исто е и со *porticus*: *pulcher porticus* (50) и со *virtus* — *strenuo virtute* (50) и со *res* — *quantos res* (88) и други.

Придавките од трета деklinација *vetus* и *pauper* според оваа Методика во абл. синг. имаат наставка *-i*, како и другите придавки од оваа deklinација: *veteri arce* (40). *Nomine pauperi divitem vituperamus* (41).

Компаративот од придавката *industrius* е *industrior* (впрочем, ваква форма се среќава навистина кај некои автори): *Petrus est industrior quam Paulus.* (63). Наместо *necessarius*, употребена е *necessus*: *Aberimus, si necessi non fuerimus.* (63).

При употребата на предлозите се среќаваат вакви грешки: *Inter huius Forumque Rostra fuerunt.* (103) или: *Amicus venit causa mei*, каде што не само што *causa* не е постпозитивно, туку стои и покрај генитив од лична замена наместо аблатив од посвојна (*mea causa*).

Доста голема немарност се гледа и во самата конструкција на реченицата, при што не се внимава на сложувањето на субјектот и предикатот: *Cicero ab omnibus discipulis laudabantur* (75). *Habetne arbore corpus?* (45) *Puto operarii domum ornatos esse. Magister discipulos laudabunt* (69).

Има реченици кои според нашето мислење се бесмислени и невозможни: *Ex modico dolore morbum fecit* (80). *Migrabam in urbem, si domum aedificavero* (90). *Discipulum laboratum magister laudavit* (91).

Ни се чини дека приведените примери јасно илустрираат колку малку е водсно сметка за она што е и целта на оваа Методика — јазикот. Не чуди што една таква високо реномирана научна и наставна институција, каква што е Универзитетот во Белград можеше да допушти оваа Методика да се отпечати како нејзино издание, зашто немарноста со која таа е изработена е повеќе од очигледна. Тоа впрочем веројатно го забележале и студентите, кои се служеле со неа, а сосема сигурно поискусните професори, на кои што една издржана методика за современа настава по латински јазик им е навистина нужна.